

Nr 23

Utlåtande i anledning av proposition angående stimulansåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin jämte motioner.

I en den 20 februari 1970 dagtecknad proposition, nr 41, har Kungl. Maj:t under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden för samma dag föreslagit riksdagen att bl. a. (1.) godkänna de riktlinjer för stimulansåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin som föredragande departementschefen förordat.

Härutöver föreslås i propositionen att riksdagen skall dels medge att statsgaranti intill visst belopp beviljas för lån till ifrågavarande industrier, dels anvisa vissa anslag avseende bl. a. exportfrämjande åtgärder och utbildningsåtgärder för dessa industrier.

Propositionen har såvitt den avser exportfrämjande åtgärder och utbildningsstöd hänvisats till statsutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

Till följd härav har bankoutskottet huvudsakligen haft att pröva de föreslagna riktlinjerna såvitt dessa avser spörsmål rörande offentlig upphandling av textil- och konfektionsvaror (s. 37—40). Ifrågavarande avsnitt innehåller kommentarer till vad som anförts i detta ämne dels i TEKO-utredningens betänkande »Förslag om upphandling, export och utbildning på TEKO-området», dels i vissa remissyttranden däröver. Några speciella åtgärder från statsmakternas sida föreslås icke. Utskottet uppmärksammar också den av departementschefen inledningsvis berörda frågan om åtgärder av importbegränsande natur.

I anledning av propositionen har ett antal motioner väckts. Av dessa har till bankoutskottet hänvisats

A) de likalydande motionerna I: 1010 av herr *Gösta Jacobsson m. fl.* och II: 1172 av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, såvitt dessa motioner icke avser exportfrämjande åtgärder eller utbildningsstöd, i vilka hänseenden de hänvisats till statsutskottet,

B) de likalydande motionerna I: 1012 av herr *Nils Theodor Larsson* och II: 1170 av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, såvitt dessa motioner icke avser exportfrämjande åtgärder eller utnyttjande av investeringsfondsmedel, i vilka hänseenden de hänvisats till statsutskottet respektive bevillningsutskottet.

Vad som hemställs i motionerna, såvitt nu är i fråga, är

vad gäller motionerna under A: att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t »uttala

att i motion[erna] framförda synpunkter måtte beaktas vid genomförandet av de föreslagna stödåtgärderna för TEKO-industrierna;

att snara åtgärder måtte vidtagas för tillgodoseende av beredskapsbehovet av TEKO-produkter»;

vad gäller motionerna under B: att riksdagen skall (3.) i skrivelse till Kungl. Maj:t »anhålla om skyndsamt tillsättande av offentlig utredning om den svenska glasindustrins rationalisering och utveckling, särskilt i syfte att tillvarata möjligheterna till samverkan mellan mindre företag».

Beträffande de frågor som behandlats av andra utskott hänvisas till statsutskottets utlåtanden nr 60—62 och bevillningsutskottets betänkande nr 35.

Motionerna

I motionerna I: 1010 och II: 1172 anförs, såvitt nu är i fråga, att nedgången i de inhemska textil- och konfektionsindustriernas produktion utgör ett betydande problem för vårt lands försörjning med beklädnadsvaror. Försörjningsgraden har, hävdar motionärerna, sjunkit så mycket att beredskapssynpunkten måste allvarligt prövas av statsmakterna. Härvidlag hänvisas till ett diagram, enligt vilket under de tre första kvartalen 1969 garnproduktionen utgjort 15 procent och vävproduktionen 29 procent av landets behov — mot 43 procent respektive 56 procent år 1960. Motionärerna åberopar ett uttalande av överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap enligt vilket ytterligare industrinedläggningar inom de aktuella branscherna inte kan tolereras från beredskapssynpunkt. Motionärerna betraktar en icke oväsentlig basproduktion som nödvändig för försörjningen med beklädnadsvaror. De betecknar det som förvånansvärt att statlig upphandling förläggs utomlands »när prisskillnaden inte sällan är några få procent». När orderna under fredstid går till utlandet är det, säger motionärerna, förståeligt om företagen inte kan hålla en maskinpark i beredskap för den händelse en avspärning inträder. Inhemsk expertis och produktionskapacitet måste finnas att tillgå för att en produktutveckling skall kunna åstadkommas av de föreslagna samarbetskommittéerna.

I motionerna I: 1012 och II: 1170 behandlas frågor rörande den manuellt arbetande glasindustrin. Viss sammanslagning av företag till större enheter anges av motionärerna som nödvändig; en högkvalitativ produktion säges emellertid med fördel kunna äga rum i förhållandevis små företag. Branschorganisationernas initiativ till undersökningar rörande glasindustrin är, säges det, värdefulla men bör kompletteras genom samhällets försorg.

Riksdagsbehandling av tidigare förslag om utredning rörande glasindustrin

I motioner vid 1967 års riksdag hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en utredning av glasindustrins och träindustrins framtida ut-

veckling i Kalmar och Kronobergs län. Bankoutskottet (utl. 1967: 46) förklarade sig dela motionärernas uppfattning att en sådan utredning skulle vara ytterst värdefull från planeringssynpunkt. Utskottet ansåg emellertid att en utredning med den regionala inriktning som föreslagits borde i första hand betraktas som en uppgift för vederbörande länsstyrelser, som i likhet med övriga länsstyrelser fått väsentligt förstärkta utredningsresurser. Utskottet sade sig räkna med att länsstyrelserna och de till dem knutna planeringsråden beaktade frågan och etablerade samverkan inbördes och med berörda organisationer. Motionerna avstyrktes sålunda och avslogs också av riksdagen.

Utskottet

I det delbetänkande som i första hand ligger till grund för propositionen nr 41 har TEKOUtredningen föreslagit åtgärder på tre områden i syfte att stärka textil- och konfektionsindustriernas konkurrenskraft. I fråga om den offentliga upphandlingen förordar utredningen vissa anordningar som har det gemensamt att de beräknas icke medföra några merkostnader för de samhälleliga organen. Kostnadskrävande insatser rekommenderas däremot för att dels främja export från företag inom textil- och konfektionsbranscherna, dels åstadkomma utbildningsinsatser som kan allmänt höja kunskapsnivån hos personalen inom dessa branscher. Inte minst mot bakgrund av den uppmärksamhet som utskottet tidigare haft anledning att ägna textil- och konfektionsindustrierna (se bl. a. utl. 1968: 38 och 39, 1969: 23) har utskottet med intresse tagit del av det »integrerade stimulansprogram» som framläggs i propositionen och som avser åtgärder vilka betecknas som »ett näringspolitiskt experiment». Då förslagen till exportfrämjande åtgärder och utbildningsstöd inte kommer under bankoutskottets prövning avstår utskottet emellertid från att här mera allmänt diskutera de berörda industrigrenarnas situation.

I det inledande avsnittet av sitt uttalande i propositionen tar chefen för industridepartementet upp frågan om handelspolitiska motåtgärder vid fall av marknadsstörande import av textil- och konfektionsvaror från låglöneländer. Utskottet har i sitt föregående utlåtande, nr 22, refererat vad därvid anförts och i sak tagit ställning till det i sitt yttrande över de i utlåtandet behandlade motionerna. I det nu föreliggande utlåtandet behandlar utskottet därför inte frågan om importbegränsande åtgärder, vilken inte heller synes vara innefattad i propositionens hemställan, utan hänvisar därvidlag till utlåtandet nr 22.

De fyra slag av åtgärder på upphandlingsområdet som utredningen föreslagit är inrättande av samarbetskommittéer, d. v. s. organ för produktutveckling i samverkan mellan upphandlande myndighet och respektive delbranscher, infordrande av anbud på forskningsprojekt, beviljande av förtur i produktionen åt företag som åtar sig utvecklingsarbete beträffande viss vara samt användning av rullande långtidskontrakt. De tre sistnämnda slagen av åtgärder avvisas av departementschefen såsom olämpliga, i vart fall för separat genomförande med avseende på de här aktuella varugrupperna. Vad gäller samarbetskommittéer konstaterar departements-

chefen att det bör ankomma på vederbörande myndigheter och branscher att finna lämpliga arbetsformer. Utskottet ansluter sig till departementschefens bedömningar, vilka innebär att några särskilda initiativ från statsmakternas sida inte ifrågakommer på grundval av vad TEKO-utredningen föreslagit med avseende på upphandlingsfrågor.

I anslutning härtill berör departementschefen frågan om försörjningsberedskapen för TEKO-området. Som huvudregel anges att den nödvändiga försörjningsberedskapen skall åstadkommas till lägsta möjliga kostnad för samhället och att sålunda inget generellt val kan träffas mellan fortsatt produktion inom landet och lagring såsom medel att garantera tillgången på viss vara. Utifrån denna regel avvisas tanken på uteslutande av beredskapshänsyn dikterade produktionshöjande åtgärder i detta sammanhang. Utskottet delar även i detta hänseende departementschefens uppfattning. Noteras bör att beredskapsfrågorna för ett par särskilt kritiska varuområden uppges bli särskilt studerade i kontakt med berörda myndigheter och företag.

I motionerna I: 1010 och II: 1172 framförs synpunkter som i viss mån torde avvika från dem som kommer till uttryck i propositionen. Motionärerna tycks åberopa kravet på försörjningsberedskap som motiv för åtgärder som skall förhindra företagsnedläggningar. Utskottets nyss deklarerade anslutning till vad departementschefen anfört härvidlag innebär att utskottet tar avstånd från motionärernas program. Motionärernas kritik av upphandling utomlands i vissa fall skulle kunna tolkas som en begäran om ändring av principerna i upphandlingskungörelsen utan att den pågående upphandlingsutredningens resultat avvaktas. Om en sådan tolkning är riktig måste utskottet för sin del avvisa motionärernas krav.

Vad gäller den manuella glasindustrin har upphandlingsfrågorna inte särskilt berörts. Det ligger i sakens natur att de har mindre aktualitet för denna industrigren än för textil- och konfektionsindustrierna. Den enda fråga beträffande glasindustrin som påkallar yttrande från utskottets sida är förslaget i motionerna I: 1012 och II: 1170 om en statlig utredning rörande glasindustrins rationalisering och utveckling.

Utskottet finner det givetvis angeläget att detta ämne uppmärksammas. Erforderligt utredningsarbete bör emellertid enligt utskottets uppfattning i första hand kunna äga rum genom branschens egen försorg. I den mån kompletterande utredningsverksamhet i statlig regi skulle vara motiverad torde den hellre än genom en sådan central insats som motionärerna tycks avse böra ske på det regionala planet enligt den ordning som utskottet anvisade i sitt utlåtande 1967: 46. Utskottet avstyrker alltså det här aktuella motionsyrkandet.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet

A) att riksdagen med avslag på motionerna I: 1010 och II: 1172, såvitt nu är i fråga, bifaller propositionen nr 41, såvitt nu är i fråga,

B) att riksdagen avslår motionerna I: 1012 och II: 1170, såvitt de avser utredning rörande glasindustrin.

Stockholm den 21 april 1970

På bankoutskottets vägnar:

NILS STAHLÉ

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s)*, Åkerlund (m), Lundin (s)*, Strandberg (m)*, Mattsson (cp) och Annerås (fp);

från andra kammaren: herrar Regnéll (m)*, Hagnell (s)*, Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Haglund (s)*, Fridolfsson i Rödeby (s), Löfgren (fp) och Stridsman (cp)*.

*) Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) *vid utskottets hemställan under A*

av herrar Åkerlund (m), Strandberg (m), Mattsson (cp), Annerås (fp), Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (cp), Löfgren (fp) och Stridsman (cp), vilka ansett

dels att det avsnitt på s. 4 i utskottets yttrande som börjar med orden »I anslutning härtill» och slutar med orden »avvisa motionärernas krav» bort utbytas mot ett avsnitt av följande lydelse:

»I anslutning härtill — — — (= utskottet) — — — i detta sammanhang.

Departementschefens uttalande på denna punkt är enligt utskottets mening inte tillfredsställande. För att kravet på försörjningsberedskap skall tillgodoses erfordras ofta att en viss produktionskapacitet vidmakthålles inom landet; lagring framstår då som ett otillräckligt alternativ. Om svenska företag exempelvis finner att de offentliga upphandlarnas order i fredstid går till utländska konkurrenter till följd av att dessa erbjuder ett något lägre pris kan de emellertid, såsom framhålles i motionerna I: 1010 och II: 1172, icke beräknas hålla sin produktionsutrustning intakt för att kunna utnyttjas i händelse att importmöjligheterna skulle bli avskurna. Tillverkningskapaciteten inom vissa grenar av textil- och konfektionsindustrierna har på senare år till följd av företagsnedläggningar och strukturförändringar sjunkit så kraftigt att en ytterligare nedgång måste bedömas som oacceptabel från beredskapsynpunkt. Utskottet finner det angeläget att upphandlingspolitiken i sådana fall så långt möjligt utformas med sikte på att en tillräckligt omfattande produktion inom landet skall säkerställas.»;

dels att utskottet under A bort hemställa

»A. att riksdagen i anledning av propositionen nr 41, såvitt nu är i fråga, samt motionerna I: 1010 och II: 1172, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet ovan anfört rörande offentlig upphandling och försörjningsberedskap på textil- och konfektionsindustriernas område;»

2) vid utskottets hemställan under B

av herrar Åkerlund (m), Strandberg (m), Mattsson (cp), Annerås (fp), Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (cp), Löfgren (fp) och Stridsman (cp), vilka ansett

dels att det stycke på s. 4 i utskottets yttrande som börjar med orden »Utskottet finner det» och slutar med orden »här aktuella motionsyrkandet» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Såsom motionärerna framhåller har undersökningar av glasindustrins utvecklingsmöjligheter verkställts av branschens egna organisationer. Enligt utskottets mening bör emellertid även staten medverka till att sådant utredningsarbete kommer till stånd. Särskilt gäller detta i ett läge då staten är beredd till en inte obetydlig ekonomisk insats för att främja industrigrenens fortbestånd. Utskottet anser därför att en offentlig utredning i ämnet skyndsamt bör tillsättas. En fråga som särskilt bör beaktas i sammanhanget är möjligheterna till samverkan mellan mindre företag.»;

dels att utskottet under B bort hemställa

»B. att riksdagen med bifall till motionerna I: 1012 och II: 1170, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning rörande glasindustrin i enlighet med vad utskottet ovan anfört.».